

Речта на Лозан Панов

Уважаеми, дами и господа, скъпи колеги,

Първо бих искал да благодаря на организаторите за поканата на това полезно мероприятие и да ги уверя, че за мен е голяма чест да бъда с мои преподаватели. Предстои да обсъждаме "Наказателното законодателство – традиции и перспективи". Струва ми се, че именно членството на България в ЕС дава най-сигурните гаранции, че ценностите на наказателното правораздаване, които сме предавали от поколение на поколение, ще бъдат не само запазени, но и обогатени с европейската практика.

В продължение на 9 години България е пълноправен член на ЕС, което само по себе си, е едно политическо признание. Но на практика ние все още сме под мониторинга на Европейската комисия, най-вече заради нашата неспособност да се справяме с реформите в наказателното правораздаване - самостоятелно, без наблюдение.

Реалната заплаха от разпад на най-великия съюз от държави, създаден през миналия век, даде известни предимства на противниците на тези реформи. Да, в момента ЕС е поставен пред поредица от кризи, като най-голямата, която се очертава, е бежанската криза. Резултатът от неспособността на политическия елит на Общността да се справи с проблема, води до това, че нейните граждани сякаш са много по-склонни да се доверяват на собствените си правителства, отколкото на Брюксел. Затова и големият проблем на Европейския съюз през тази година е, че голяма част от неговите членки предпочитат да решават политиките не от Брюксел, а чрез избирателите в собствената си държава.

Настоящата ситуация, погледната през призмата на наказателното законодателство, би отдала достатъчно аргументи на евроскептиците, че наказателното право и наказателният процес не са от компетентността на Общността, а са крепост на националното право и много съществена част от националния ни суверенитет.

Ако в миналото обаче това беше донякъде възможно, то след влизане в сила на Лисабонския договор, ЕС вече е компетентен и има правно основание да приема правила и директиви в областта на наказателното право.

Например у нас темата за създаването на единна европейска прокуратура не намери широк обществен отзвук, но за сметка на това през последните години в публичното пространство широко се тиражира идеята за външен, независим мониторинг на прокуратурата, който да се осъществява от европейски експерти. Което някои го виждат това като плавен преход към искане за въвеждане на съдебен борд...

Считам, че ако наистина влезем в спиралата на прехвърляне на отговорността между съд и прокуратура – именно за да избягаме от отговорност, да си припомним една емблематична фраза от близкото минало: "Ние ги хващаме, те ги пускат", със сигурност ще се наложи въвеждането на такъв борд.

Рутинният чужд опит и практиката в областта на наказателното право и процес не дава възможност за автоматично и плавно прехвърляне на работещи модели у нас. Дори владеещите чужд език наши съдии и прокурори да специализират в Западна Европа, а у нас до всеки съдия и прокурор да сложим водещи експерти от страни на ЕС, съдебната система е национална, опира се на националното законодателство, а съдиите са арбитри, които правораздават на фона на приетите от Народното събрание закони и на вътрешното си убеждение.

Проблемът обаче е в това, че и законите, и вътрешното убеждение са обект на критики от Брюксел. Наскоро бях критикуван от моя колежка – член на ВСС, че няма нито един осъден за корупция по "знакови дела" - използвам думите и на председателя на Конституционния съд...

Днес ще ви призная, уважаеми дами и господа, че нямам никаква идея как се определя кои са знаковите дела. Но поне от встъпването ми в длъжност като председател на ВКС от февруари 2015 г. не ми е известно в съда да са постъпвали дела с обвинителни актове срещу висши представители на властта, ако разбира се, това се има предвид под "знакови дела".

В същото време съседна Румъния показва много ясно и категорично волята си за борба с корупцията. Нека си припомним за времето, когато станахме част от присъединяването на ЕС и считахме за ужасна несправедливост това, че България върви заедно с Румъния... Днес вече се говори за отделянето на България от Румъния.

Ще си позволя да дам и един конкретен пример. Наскоро приключи на касационна инстанция с оправдателна присъда едно наказателно дело срещу висш политик - става дума за делото срещу г-н Цветанов. И макар че съдебните решения трябва да се приемат, оправдателната присъда предизвика полемика в публичното пространство заради контраста с решението от първата съдебна инстанция. В контекста на всичко случващо се в родното правораздаване, хората съвсем логично си задаваха въпроса: дали оправдателните присъди на последната инстанция не са някаква политическа корекция на юридическата строгост на предишните инстанции. Други пък се питаха точно обратното.

Този пример обаче блестящо доказва защо беше необходимо с последните конституционни промени да бъде намалено влиянието на политическата квота във Висшия съдебен съвет. Което така и не се случи.

За съжаление, историята с конституционните промени стана като вица, в който две майки обсъждат и едната казва: "Искам дъщеря ми да се омъжи за мъж с тяло на спортист и ум на професор". А след като се срещнали след известно време, я попитали дали това се случи: "Почти... Тя срещна и се омъжи за мъж с ум на спортист и тяло на професор".

Всъщност, след гласуването на конституционните промени депутатите преместиха един човек от парламентарната квота – от прокурорската колегия в съдийската. Като по този начин засилиха политическото влияние на партиите в съдийската колегия и гарантираха, за съжаление, неосъществяването на реформите в този обем и капацитет, който "историческият компромис" направи.

Да се спекулира, че председателите на ВКС и ВАС се избират от съдийската квота, е невярно. Тъй като всички знаем как те се избират, а именно - от ВСС.

Механизмът за сътрудничество и проверка, който контролира напредъка на съдебната ни система и борбата с корупцията и организираната престъпност, бе създаден точно заради нуждата да бъде заставена да спазва България общи принципи, най-важният от които е върховенството на закона. Мониторингът над България продължава и до днес именно заради несправянето в сферата на наказателното правораздаване. В тази нова европейска рамка, в условията на общо пространство на правосъдие българският съд и прокуратура вече ще носят отговорност за върховенството на закона и пред останалите държави на ЕС.

И накрая ще завърша: иска ми се най-накрая да спрем да се самоунижаваме, като създаваме

непрекъснато поводи да бъдем сочени с пръст. Българската демокрация отдавна навърши своето пълнолетие и затова е време да покажем както на българското общество, така и на нашите европейски партньори, че вече сме способни сами да отчитаме, осъзнаваме и решаваме своите проблеми.

С този акт можем само да спечелим доверието и уважението на другите членове в голямото европейско семейство, но по-важното е, че ще се върнем към своето себеуважение и доверие в собствените ни сили.